

TERV-VÁZLATA

EGY NÖNEVELŐNÉKET KÉPZŐ INTÉZETNEK.

Miképen lehessen hazánkban egy nőnevelőnéket képző intézetet országos alapítással felállítani? és miként helyezni köz és magányos leánynevelő intézeteinket is országos czélszerűbb gond és felügyelés alá? előadtam volt, 1841-ben illy czím alatt: „Nőnevelés és nőnevelő intézetek hazánkban“ Trattner-Károlynál kijött könyvecskémbe. Akkoron azon édes remény táplált, hogy miután 1840-iki dietán büntető törvénykönyv készíttetni rendeltetett, ennek pedig népnevelés, és ismét ennek nőnevelés az alapja, előzménye, sőt szükséges föltétele: nem fog e' fontos tárgy elmaradhatni csak a' mult 1843-iki dietáról is; a' minthogy a' népnevelés tárgyában munkált választmány méltatta is figyelmére és javaslatára a' nőnevelést, de a' körülmények nyomatásai miatt, alig 's csak kis részben bocsálkozhatott az alsó tábla magába a' népnevelés tárgyába is, a' felső tábla pedig teljesen mellőzé azt. Mi fog történni e' részben a' jövő országgyűlésen? nem tudhatni; de jó remény mellett is nem fölöslegesek a' társulati tér mozgalmái olly tárgyban, melly lényeges, sőt alapos tényezője nemzetünk jövőjének; annyival is inkább, hogy abban csak néhány évi halasztás is egész ivadékok kiképeztetését veszti el a' hazával. E' tekintet birt engemet arra, hogy egy nőnevelőnéket képző, 's ezzel egybekötötendő leány-nevelő intézetnek tervét társulati téreni létesítésre dolgozzam ki, meg levén győződve a' felől, hogy a' terv, ha a' honnemtője kedvezőbben mosolygna a' jövő dietán felénk, főbb vonalokban országos létesítésre is fogna használtathatni.

Éltem minden pályáin mindenkör a' gyakorlati, az élethű eszméket kerestem; mert úgy vélekedtem, hogy olly honban, mellyben annyi a' létesi-

tendő és kijavítandó, egy practikai eszme felér legalább is tíz szemléletivel. Általában a' nevelés, különösebben pedig a' nép- és nőnevelés tárgyaiban, embereink a' német ó és újabb nevelők rendszerei után és nyomán, annyira belemélyedtek a' szemléletiekbe és rendszerességekbe, hogy ki sembirnak bontakozni azokbul; 's ez nem kevésbbé oka nálunk a' gyarló nevelésnek, mint az értetlenség és hanyagság. Ezért én mind fentebb említett nőnevelési könyvecskémbe, mind jelen tervemben, szorosan a' gyakorlat és honi élet mezején maradtam, 's a' nőnevelésnek nem vetettem szélesebb alapot, mint mennyit épülete szorosan megkíván; tudnillik nem terjeszkedtem az alapvetésnél tovább, mint a' legközelebbi kategóriáig, a' n ő i r e n d e l t e t é s i g, meg levén győződve azon örökigazság felől, hogy mindenben az a' legtökélyesebb, mi rendeltetésének megfelel.

A' nőnek egész emberi rendeltetése alkalmasint kimerítettik annak női, anyai, polgári, háztartási és társalgási viszonyai által, mik a' függetlenebb világi állapotok és sors-állások szerint, csak némi módosításokban különbözhetnek egymástól. Ezen módosítási különbségek kedvéért, valóban nem tartatom sem érdemesnek, sem célirányosnak, a' világi állások és sorsok közt már a' nevelésben is közfalakat állítani fel, 's külön-külön kaszli nőnevelő intézetekben neveltetni a' polgár-, a' nemes- és mágnás-leánykákat. Nem lehet jótékony hatásu hon és családok boldogságára, a' kölcsönös kellő méltatásra, kölcsönös előítéletek legyőzésére és jövőendő egyértésre nézve, ha már a' gyermeki ártatlan kort, kasztok szerint feudalismusi szükkeblőségekkel kerítgeljük el. Ne tartsanak a' rangosabb családok nimbus-csökkenéstől, ne remegjenek káros elvegyüléstől az által, hogy gyermekeik az intézetben polgár- és kisebb sorsu nemes-leánykákkal társalognak; maga az élet, fájdalom! csakhamar elkülönítendi őket egymástól! 'S valjon Némethonban árt-e az az uralkodó hercegeknek, hogy ifjonta a' nevezeteseb német egyetemeknek hallgatói valának? Korán sem! Ott tanulák ők voltaképen ismerni az élet és világi állapotok különböző sajátságait, szükségéit; kiismerni és becsülni minden állásban az érdemet, a' jeles tehetséget és idővel használni azokat 'sth. A' magasabb ranguakat, hogyha az élet és emberi érdem egyéb talismánját a' nevelő intézetben sajátjukká tevék, igen könnyen bevezethetik azon külsőségekbe, mikben állásuk az alsóbbaktól különbözik, vagy miket rangjuk megkíván, a' szüleik ház, élet rend, szokás, divat és körükbeni csak egy pár évi forgás is; ellenben az intézetben nyert kiképzés, társalgás és tapasztalás megőrzendik őket a' hiuság azon silányságaitól, miket a' pulya lelkük csaknem érdemekkel szeretnek egy mérlegbe tenni. Mindezeknél fogva úgy vagyok meggyőződve, hogy egy nőnevelőnéket képző intézet felállítása által úgy fogunk legüdvösebb szolgálatot tehetni a' hazának, ha felállítandó intézetünket, különösen a' két közép rend, ugymint előkelőbb polgárság és közép nemesség, ez utóbbihoz számítva a' tisztességes karuakat is, szükségéhez és kívánataihoz alkalmazzuk. Ugyanis az ezeknél alsóbb osztályok leánykái, a' falusi és kisebb városi kisdud-óvásokban és köziskolákban, ha azok cél-

szerűleg rendeztetnek, és illető tanítóik praeparandiákban kellőleg képeztetnek, alkalmasint kaphatnak annyi képzést, mennyi állapotjukhoz képest szükséges; az ama két középosztálynál magasabb ranguak előtt pedig, különben is elég út és eszköz áll készen, olly nevelő egyéneket képeztetetni ki, részint az intézetben, részint azonkívül különféle mesterek által leánykáik számára, a' millyeneket csak kívánnak. Például: módjuk levén ezeknek benne, jobb föltételek mellett kiszemelhetnek egy kitünő egyént, a' két középrend nőnevelőnőket képző intézetében, azt abban kiképeztethetik azon fokig, millyet az intézet adhat, a' további magasabb kiképeztetést pedig, kívánathoz képest, magok a' főbb ranguak eszközölthetik, a' kiszemelt egyénnek vagy utaztatása vagy külön mesterek, mesternők és magasabb társalgás általi teljes ki-műveltetése által. Sőt meg vagyok győződve, hogy ha ama két közép rend számára akként rendszereztetik a' nőnevelőnőket képző intézet, miként annak rendszereztetnie kell, a' további kiképzési kis hiány a' főbb ranguak irányában, egyedül a' magasabb társalgás rutin-jára 's finomabb tapintatára nézve fogna tán némileg érezhető lenni; mit azonban képző intézetek a' növendéknek teljesen meg nem adhatnak soha, de igen is megadhat a' jól kiképzett növendéknek, csak rövid idő alatt is, azon uri ház tonja, mellyhez növelés végett vitetik.

Ezeknél fogva világos, miként a' nőnevelőnőket képző intézetnek, több tekintetből nagy városban szükség felállíttatnia. Ezt kívánja nemcsak a' városi élet műveltebb társalgási alkalma, tágasabb ismereti köre és többszínű hullám-zása: hanem költség-kímélés is; miután nagyvárosban a' rendkívüli mesterek könnyebben és olcsóbban kaphatók, mint ha azok vidékre csupán az intézetért vitetnének és tartatnának ott. Minélfogva nőnevelőnőket képző intézetünknek Pestbudán kellene felállíttatnia; ezt kívánván a' fentebbi nézeteken kívül, a' honi pontosabb közlekedés is.

Ezen középosztályok számára felállítandó nőnevelőnőket képző intézetnek mintegy ezek fogának lenni főbb alapvonalai:

1-ör célja és iránya az intézetnek: a' közép nemesség, előkelőbb polgárság és vagyonosabb tisztességes karuak (honoratiórok) számára olly nőnevelőnőket képezni ki, kik az intézet pályaidejének bevégeztése után alkalmasok legyenek amaz osztályok leány-növendékinek mindazon oktatást és kiképzést megadni, mit ezektől a' női hivatás és honleányi nemes köteleztetés megkíván, a' hazai élet pedig szükségessé tesz; vagyis alkalmasok legyenek, ne csak jó hitveseket és anyákat képezni növendékeikből, hanem egyszersmind igaz magyar nőket is, kik a' hazai nyelvet, szokást és életet ismerjék, azok iránt józan előszeretettel viseltessenek, 's köreikben azokat nemesíteni buzgón törekedjenek. Melly céljánál és irányánál fogva, ezen intézet nemcsak általános az emberiségnek malasztos vállalata, hanem hazánk felvirulásának és boldogságának is egyik talpköve fogna lenni; főkép ha törvénynél vagy csak közvéleménynél fogva is, senki a' honban leány-nevelő intézetet nem nyithatna, ki ezen képző intézetben nem képeztetett ki. Azon könnyűség, mely-

lyel úgy avatatlan, mint avatott, úgy csupán haszonlesési és speculatiói viselkedésgből induló, mint nemes hivatásukat értő és kötelességeiket szíveiken hordozó nőszemélyek, leány-nevelő intézeteket állíthatnak fel hazánkban, azon szomorú eredmények és szellemi károk, miket értetlen, hazai életet nem ismerő 's tán nem is biztos jellemű nevelőnek nevelései mutatgatnak szerte a' hazában, miket egyes gyér kivételek meg nem czáfolhatnak, égető szükséggé teszik nálunk, addig is, míg országos gond és pártfogás fordíthatnák e' tárgyra, társulati téren kísérteni meg, habár kisebb kiterjedésben is, oly intézetnek felállítását, melly nőnemünknek rendszerezett célirányosabb neveltetését tűzvén ki feladatául, mindeneknek előtte alap gyanánt, a' nőnevelőnéket képezze ki kellőképen.

2-or. Ezen intézetben, mellyben a' kiképzendő nőgyének száma, további bővebb megalapításig, tizenkettőre tételik, de e' szám mind alapításkor az ideiglenes alapítók által, mind idővel erő-aránylag szaporíthatatik, a' kiképzési idő-folyam 4 évre határozthatatik; melly idő tökéletesen elegendő fogna lenni, ha az intézetet merően gyakorlativá tevén, abból a' magasabb szemlélődési theoriák és tudományos nyomozások kirekesztetnének, másfelől pedig kikötnének, hogy az intézetbe csak oly nőgyének vétetnének fel, kik már egyebütt némi nevelést nyertek, 's kiknek csak további kiképzésre, iránynyerésre és ismereti központosulásra van szükségök.

3-or. Minélfogva ezen intézetbe oly hajadon nő-egyének fognának fölvetetni minden rang- és valláskülönbség nélkül, kik legalább is 18—20 kor-évöket betöltötték, kikről tehát föltehetni, hogy gondolkozásaik módjában önállósággal, erkölcsiségökben állapotással és önbizalommal, társalgásaikban pedig könnyelműségtől ment higgadtsággal bírnak. Egyébiránt tisztos és feddellen életű családokból származottak legyenek ezek, 's a' gyakorlati és társalgási életre legkivántatóbb reál tudományokban, millyenek: a' földleírás és statistica, történet-, természet-tudomány, természettan, számvetés 'stb. némi jártassággal bírók. Továbbá a' magyar és német nyelvet nemcsak érteniök szükség, hanem beszélniök is; és hogy a' hazai életet, szokást tökéletesen ismerhessék, vagy született honleányoknak, vagy legalább több év óta benlakóknak lenniök. Hogy az elsőbbek kívánatosabbak, önkényt értetődik; mert született leánya a' honnak inkább bírhatja örökségül a' hon és honi élet ismerése mellett ezeknek előszeretétét is, 's így képesebb lehet idővel keble hevével önteni azt át a' növendékek fogékony kebleikbe. A' fölveendő nőgyéneknek fölvetetésök előtt hiteles bizonyítványokkal szükség kimutatniök milly fokig haladt ismereteiket, szellemi tehetségeiket, tiszta erkölcsi-ségeiket, különösen pedig békes-, türelmes és indulatoskodástól ment kedélyeiket.

4-er. Az intézetben két férfi-tanító és két nő-tanítóné működnének, kik közül a' két elsőnek olyannak kellene lenni, kik a' külföld 's különösen Németország nevezetesebb nőképző intézeteit meglátogatták, és azoknak szerkezeteit és rendszereit ismerik. E' két egyén vihetné, évenként felváltva,

az intézet főfelügyelését és évenkénti számadását. Egyike ezen nevelőknek tanitná azon tudományokat, mik általában a' gyakorlati nevelés 's különösebben a' nőnevelés osztályába vágnak. Illyenek:

a) Fejtegetései a' nőnem rendeltetésének, annak ölnemü, ugymint: hitvesi, anyai, házaszonyi, polgárnői és társalgónői viszonyaira nézve. Ezekben kétségtelenül benfoglaltatik, vagy ha tetszik, hatodikul állhat a' nőnek különösen emberi rendeltetése is.

b) Gyakorlati utmutatás a' leánykák mind testi, mind lelki nevelésére, 's e' végre annyi diaetetica és psychologia, mennyi szükséges. Továbbá tanácsadások: miként nyerhesse meg a' nevelőné, növendékének bizalmát és szeretetét? miként környezeltje becsülését? miként egyesítse amannál a' tekintélyt a' barátságos viszonyokkal, emennél pedig függő állását azon igénynyel, mit a' nevelői diszes pálya követel magának? miként ismerhesse ki növendékének egyéni jellemét, kedélyét, tehetségeit? miként fogja fel kellőképen annak világi állását és jövődjét, hogy mindezekhez bírassa alkalmazni nevelése egyes apróbb különbségeit? miként tartsa fenn nevelésében a' nemzeti jellem és élet eredeti sajátosságait, hogy növendékéből ne csak jó nőt, hanem jó magyar nőt is neveljen? miként csepegtessen növendéke szívébe előítélettől ment tiszta hon-szeretetet? miként jutalmazzon, büntessen, 's e' célra miként tegye magát összehangzó egyértésbe a' szüléssel? 'stb. Mindezekből kitetszik: miként ezen tanítónak nemcsak tudományosan kiképzettnek, hanem tapintatos lélekismerőnek, haza és hazai élet viszonyaiban gyakorlatilag jártnak kell lennie. Mert csak illy tulajdonságok mellett adhat kellő utasításokat arra: miként kelljen nevelni oly lelkes honleányt, ki egykor jótékony befolyással lehessen a' hon felvirulására, 's boldog legyen és boldogítson a' viruló hazában?

A' másik tanító a' női tudáshoz szükséges tudományokat tanitná egy kis methodicával oly terjedelemben és irányban, millyeket a' női rendeltetés kíván. Tudniillik a' nőnek nem tudós kiképzés szükséges, sőt ez rendeltetésével némileg ellentétben áll: hanem oly ismereteknek gyűjtése, miknek a' világi életben, maga körében és műveltebb társalgásban, fitogtatás nélkül hasznukat veheti, 's mik értelme, jelleme, kedélye és erkölcsisége kiképzésére irányozvák. Ezen nézetből önkényt következik, hogy a' nő számára sem oly terjedelemben, sem oly elvont elves magasságban nem szükség tanítani az élet-tudományokat, mint a' férfi-nem számára, mellynek azokra több ideje van, 's mellynek élet-pályáihoz tartozik a' tudós nyomozgatás és tudományok előbbrevitele is. Például: a' történet-tudományra nézve, mi szükség a' nőnek figyelemmel kísérnie minden egyes csatát, békekötést, diplomaticát illető eseményt? a' geographiában mi szükség elsorolni tudnia Afrika minden egyes tartománykát és sivatagait? Elég, ha amarra nézve az emberiség és világ történelmének főbb korszakait, nevezetességeit, különösebben pedig Európának főbb történeteit, legkülönösebben pedig hazájának történeteit ismeri, kiemelve

azokat, mik nemét közelebből érdeklik, 's emberiség- és honszeretetére befolyással lehetnek. Így a' physica-, geographiára és csillagászatra nézve, elég a' nőnek az ég és földünk állásáról, rendszeréről tiszta fogalmakat és hű képeket szereznie magának, a' geographiára vagyis földterületi tudományra nézve, a' világ részeit főbb vonalokban, jellemzésekben ismernie, különösb-
ben Európát 's legkülönösebben hazáját fogván tanulmányaul, 's ebbeli tudá-
sát szinte odáig emelnie fel, hogy hazája 's Europa többi tartományai közt biztos egybehasonlításokat tenni képes legyen. Így a' physikából is elég any-
nyi, mennyi a' természeti tűnemények, erők józan felfogására, 's előitéletek legyőzésére szükséges. A' tanítandó reál-tudományok mintegy ezek fognának
lenni: történet-tudomány, földleírás, tapasztalati természet-tan, annyi ter-
mészet-historia, mennyi különösb- a' gazdasági technológiára szükséges;
különösb- és terjedelmesebb- hazánk ismertetése annak geographiájával,
kis statisticájával, polgári intézkedéseivel 's literaturájával együtt. Idetarto-
zónak vehet a' lelkes tanító mindent, mi a' hon teljes megismertetését tár-
gyazza, 's miknél alkalmat vehet magának arra is, hogy honszeretet sérelme
nélkül figyelmeztesse növendékét a' hon némelly elmaradásaira és fogyatko-
zásaira is; továbbá számvetés, rövid diaetetica, magyar grammatica és végre
fogalmazás. A' vallásbeli oktatást illető káplánok vagy felszentelt, de még
nem hivataloskodó papok, millyeket a' nagy városokban a' nevelői pályákon
mindenkör kaphatni, eszközölhetnék. Meg kell azonban jegyezünk, hogy a'
nőnemnek vallásbeli oktatására nézve némelly különböző tekintetek forognak
fenn. A' nőnemnek gyakorlati a' pályája, melly naponkint ismétli maga magát,
neki tehát sem tanulmányai nem terjesztelhetnek ki odáig, sem rendeltetése
nem az, hogy a' tudományokat elméletileg nyomozgassa, 's azokat mélyebb
titkaikban is kísérhesse. Reánézve elég a' nyomozások eredményeit tiszta
fogalmakban tudnia. Így a' vallástanra nézve is: nem szükség vesződnie a'
nőnemnek dogmai tanokkal, magasságokkal, nem controversiákkal, vagy po-
lemiai vitákkal; neki elég vallása főágazatit annyiban ismernie, mennyi hitre,
vallás-gyakorlatra és léleknyugtatasra szükséges; 's a' keresztyén morált be-
szivnia, melly éltének vezére lehessen. Miután a' nőnem kedélyesebb 's érze-
lemdúsabb nemünknel, ezekre szükség a' vallási oktatásban különösb-
munkálnia és hatnia a' tanítónak 's azt eszközölnie, hogy kegyeletes hit- és
vallásosság, minden kétkedés, de egyszersmind vakbuzgóság nélkül, tiszta
keresztyén erkölcs 's valódi isteni félelem foglalják el a' női keblet, kedélyt
és érzelmet.

A' tanítási és magok közt társalgási nyelv is a' magyar lehetne, a' két
tanítónévali értekezés és társalgás pedig, gyakorlat végett német vagy fran-
czia, vagy felváltva. Az intézet könyvtárcskájából — mi eleinte inkábbára
csak ajándékozásokból lehetne egybegyűjthető — adathatnának ki ollykor olva-
sásra könyvek a' növendékeknek, olly végre, hogy azokból kivonásokat,
jegyzéseket tegyenek; sőt tételnének eleibe ollykor a' neveléstan egyes
részleteiből feladatok is kidolgozás végett, miket a' tanítók vehetnének vizs-
gálat alá

Mindkét tanító tanulmányaira nézve kikerülhetlenek a' kézi- és olvasókönyvek, miket vagy jutalomkitűzés mellett kellene kidolgoztatni, vagy előlegesen magok a' tanítók által elkészíttetni és értők által átvizsgáltatni. Alig tehetnének hivatottak és avatottak, literaturánk ágaiban egy-egy üdvösebb dolgot, mint ha női rendeltetéshez ajkalmazott kézi- és olvasókönyveket készítenének; ezekkel valóban egyik legérezhetőbb hiányát pótolnák hazánkban, 's ezért alig is számolhatnának másnemű magyar könyvek olly kelendőségre, mint ezek.

5-ör. A' tanítóné egyike fogna lenni a' tulajdonképeni nevelőné (gouvernante), ki folytonosan körükben levén és lakván a' növendékeknek, főfelügyelettel lenne társalgásukra, erkölcsükre és foglalkozásaikra; kötelességében állana, szoktatni őket a' társadalmi illedelem, öltözködés, magatartás szabályaira, velök menni el tisztes házak látogatásaira, vagy ollykor mulatozási közhelyekre 'sat. Minélfogva ezen egyénnek telhetőleg kiképzettnek és neveltnek szükség lennie, ollyannak, ki a' művelt világban forgott, a' társalgási életet általánosan, különösebben pedig a' honi élet nemesebb tónját ismeri 's tisztes jelleméről ismeretes. Igen ajánlatos fogna részéről lenni, ha több művelt nyelvekben jártas levén, azokat gyakorlat végett társalgás közt felváltva beszélné és beszéltetné növendékeivel; valamint az is, ha a' külföldnek egy-két jelesebb nőintézetét tett utazásából ismerné vagy később megulazná.

A' másik tanítóné inkább gyakorlatilag, mint szemléletileg adna oktatásokat a' házvitelben és gazdasszonykodásban, 's egyszersmind személyesen vinné az intézetnek rendét és gazdasszonykodását. Minélfogva ez több fogna lenni, mint pusztán cseléd, és szükségképen legalább is annyi műveltséggel bíró, hogy osztálya felől tiszta fogalmai legyenek, 's azokat növendékeivel közölni bírassa. Ő fejtegetné ezek előtt: miként kelljen világi álláshoz és jövedelemhez alkalmazva vinni a' háztartást, illedelmet tartva ugyan, de akként gazdálkodva, hogy a' ház ne csak véletlen csapások esetére fedve legyen, hanem gyarapuljon is? miként kelljen házvitelben és cselédség közt a' rendet fentartani? miként gazdasszonyi fogásokban a' régi előítéleteket legyőzni, 's azokba több józanságot és megkimélést hozni be? 'sat. Ugyanez adna oktatásokat a' gazdasszonykodás egyes foglalkozásaiban is, millyenek: a' sütés, főzés, befőzés, tej-majorság, apró marha-nevelés, kertészkedés, éléskamrai rendezés, abba beszerzés 's abból kiadás 'sat. Mindezeket háromféle módon eszközölné a' tanítóné, ugymint: a) az intézet házvitelében hetenkénti sorossággal, egyszerre egy vagy két növendék folytatván a' sorosságot; b) az intézethez kötendő egy kis külmajorka gazdaságával és c) ollykori szóbeli előadásokkal és fejtegetésekkel.

Én a' külmajort igen lényeges alkat-részének tekintem egy nőnevelőnéket képző, sőt minden leány-nevelő intézetnek, különösen e' következő okokból;

a) Nálunk a' középrendű házaknál általános ellenszenv uralkodik a' csak puszta theorián alapuló gazdálkodás és gazdasszonykodás ellen, míg a'

gyakorlaton alapulók nagy tekintetben állnak előttök. Tagadhatlanul sokat fogna nyerni közbizalomban az intézet, ha tudatnék, hogy értő gyakorlatos tanítóné vezeti be a' növendékeket annak részleteibe és fogásaiba. Sőt magoknak a' növendékeknek jövő s szerencsájökre is lényeges befolyással fogna lenni ezen az intézet iránt kivívott bizodalom.

b) Bármint buzogjunk is a' nőnevelés szellemisége mellett, kénytelenek vagyunk megvallani: miként magyar házaink nevezetes része boldogtalanságának egyik főoka abban gyökeredzik, hogy házvitele rendetlen, vagy felcsigázott és fényűző, vagy pedig értetlenül elhanyagolt. És miután e' részben a' nőnemlől, melly rendszerint szokta megszabni a' házvitelek fokait és arányait, legtöbb függ: bizony nem fölösleges minden eszközt megkísérteni a' nőnevelésben arra, hogy a' leendő házi asszony ne csak értse a' házvitelt és gazdaszonykodást, hanem azokhoz ingert és kedvet is kapjon. Már

c) Egy külmajor erre legalkalmasabb eszköz. Ugyanis az oda kísétálás, teszem hetenkint 2—3-szor, a' növendékre nézve egy nemét fogná tenni a' mulatságos társalgásnak, szabadbani kiszellőzésnek, tán vidám egyszerű reggelizésnek, ozsonnázásnak 'sat.; 's miután ifju korunk azon foglalkozásai és ezeknek tanyái, mikhez egykor ifju örömeink kötve valának, sirunkig kedvesek maradnak előttünk: természetes, hogy a' majorbeli gazdaszonykodás foglalkozásai kedvtelést és ingert nyernek a' növendékek előtt, mik egész éltükön át el nem hagyandják kebleiket.

d) Fényűzésre és divat-kergetésre hajló századunkban, mellynek különösebben uri hölgyeink rabjai, e' mételey korlátozására alig birhatunk hatályosabb eszközzel, mint azzal, ha korán kedvet csepegtetünk nőnevendékeinkbe a' házvitel és gazdaszonykodás foglalkozási iránt, 's ezek által elvonjuk őket a' hiuskodás csábjaitól, és elfojtjuk benne a' házonkívüli örömek hajhászásának ingerét.

e) És e' cél elérésével mennyit nem fogna nyerni hazánk! Számos házviteli előitéletek orvosolva lennének, sok régi rögzöttség uj jobbal váltatnék fel, nőink háziabbak, lelkesebbek, hübbek, elégtelberek lennének, 's a' házi béke és kölcsönös elégteltség általánosabb fogna lenni e' hazában, mi által boldogabb maga is a' hon.

Lehetnek, kik az általam javasolt nőnevelést igen is anyaginak fogják mondani, 's lehetnek ismét mások, kik benne a' házviteli oktatást fölöslegesnek fogják tartani; mert hiszen ugymond, intézetből hazakerülvén a' növendék, elég módja leend otthon, anyja vagy ügyes házi gazdaszony mellett, beleokni a' házvitelbe és gazdaszonyyságba. Mi szükség tehát anyagi dolgokkal foglalni el a' szellemi nevelés drága idejét és drága költekezését?

Ezeket, reményilem, megfogják nyugtatni e' következő észrevételeim. Valamint gyáva és tévesztett nőnevelésnek tartom azt, melly a' szellemieket melőzve, a' nőt, a' leendő hitvest és anyát, egyedül megélhetés anyagi gondaira, sütésre, főzésre 'sat. kárhooztatja, sőt a' világi prózai élet teherhordozójává 's mintegy házi bogárrá alacsonyítja le: ugy hibásnak, sőt sok oldalról

veszélyesnek hiszem a' nőnevelésnél az anyagiakbani kiképzés mellőzését. Előbb meg kell élnünk, mielőtt az élet felsőbb feladatainak áldozhatnánk. A' megélhetés, még a' vagyonosabb házaknál is, aránylag véve, gonddal és józan számításal jár, 's ezekben a' nőnek félsegítségnek szükség lennie, ha nem többnek. Legyen bármi kedvező a' háznak állása, aránylag mindenkor feladata marad a' nőnek az, hogy magát kiadásában a' jövedelemhez alkalmazza, józanul kiszámítsa a' ház szükségait, azokat sorozni 's a' kedvtelés költségeitől elkülönözni értse, 's mit illedelemmel és mégis czélt érve megkimélhet, megkimélje 's így a' ház gyarapulását eszközölni segítse. Ki kételkedhetik abban, miután mindennapi tapasztalás szól mellette, hogy egy értő, számító, ügyes házi nő, a' mellett, hogy jobb, nagyobb házat visz, még kevesebbel is képes évenként kijöni, mint az értetlen, kapkodó és ügyetlen, kinél egykor és egyben bőség, máskor és másban szükség mutatkozik a' háznál, és kinél ritkán nem előlegez egyik év a' jövőtől jövedelmet? Egyébiránt magában érteődik, hogy egy magasabb állású és vagyonosabb háznál a' házi nőnek nem az leendő feladata, hogy maga kezével, maga lótasával futásával folytassa a' házvitel gondjait és teljesítse annak egyes foglalkozásait; hanem hogy főfelügyelése és rendezése alatt, értse alárendeltjeivel és cselédségével teljesíteni azokat. Annyi azonban mindenkor igaz marad, hogy csak az, ki az egyes foglalkozásokban jártas, fogja érteni voltaképen az azok feletti felügyelést és elrendezést. Ki főzni tud maga, jobban fog és kevesebből főzetni; ki a' fejetést érti, biztosabban fog számolhatni a' majorossal, 's ki házi rendhez szokott; jobban fogja rendben tarthatni házát és cselédségét; és ki gyönyörből, kedvtelésből 's ezeknek megszokásaiból foglalkozik háza gyarapítása körül, kétségtelenül többre emelheti azt, mint az, ki ezeket prózai hitványságoknak tekintvén, csak akkor fanyarul reájok, mikor szükség vagy kárvallás kényszeríti őt. Otthon, tagadni nem lehet, sokat, sőt legtöbbet tehet egy gondos és értő anya a' növendék ezen oldalu kiképzésére. De kérdem: hányadik jelen korunkban az illy képes anya? és meghatározhatni-e előre: meddig maradand a' növendék anyja házában hajadonul? És valljunk igazat: a' növelésből haza került növendéknek, már fejledező korában nem lehetnek-e, 's többnyire nincsenek-e egyéb vágyai, szenvedélyei és elszórakozásai, mik elméjét és hajlamát a' házviteli és gazdasszonykodási foglalkozásoktól elvonják, vagy legalább annyira gátolják, hogy azok nála kedvteléssé nem válhatnak? Ne ámitgassuk e' részben magunkat. A' női foglalkozások, inkább mint a' szabadabb, nyiltabb pályákon mozgó férfiaké, hajlamot és kedvtelést igényelnek, különben könnyen unalmasakká válhatnak. Kis körben 's naponként ugyanazonban mozogni kitűnő eredmény nélkül, és inkább csak azon kénytelenségből, hogy annak foglalkozásai a' ház napi rendéhez tartoznak és kikerülhetlenek, mintsem hogy valami egyenes 's szembeszökő keresményt állítnának elő, millyenek például: tisztogatás, mosatás, kamrábóli kiadás 'sat. örökké ugyanazon egy kereket forgatni, cseppekben gyűjtögetni meg a' folyót, és mégis e' kis, de hatásos, ez egyforma, de mégis folytonosan fogla-

latoskodtató körben unatkozás nélkül, sőt kedvvel forogni — nem olly könnyű feladat, mit csak pusztá kötelességgel vagy kénytelenséggel is odadobhassunk nőink eleibe; ezekhez korai szokás, hajlam, sőt kedvtelés szükségességek. Ne feledjük, hogy a' szépnemnél a' szenvedélyek, ha nem olly zajosak is, mint nemünkénél, de ingerlékenyebbek és változóbbak; reá a' csábok, már a' hajlékonyabb kedélynél fogva is, könnyebben hatnak; innen ezek elleni óvszerül nem ajánlhatni jobbat, mint olly folytonos elfoglaltatást, mit kedvteléssel üzhet 's mi neki holmi hiuság- és divat-szülte mételyes örömek 's mulatozások ellenében nemcsak kárpótlást nyújt, hanem lelkét azon öntudattal is jutalmazza, hogy ő bár kis körében rugonya és mozgonya a' család jólétének. Mindezeknél fogva igen sok leend nyerve e' részben azzal, ha a' nővendéknek korán alkalom nyújtatik, magát kedvteléssel képezhetni ki azokban, mik jövőre olly lényegesen boldogságára és boldogítására tartoznak.

(Vége köv.)

F á y A n d r á s.

A Z É J I D A L.

I.

Egyike volt azon enyhe légű késő tavaszi éjeknek, melyeken nyájas csillagmillió tekint le az ég sátoráról az új virágyu földre.

Egy külvárosi igénytelen utczában női dal magas tiszta csengése volt hallható,—a' bájhangok kiválólag csinos lak emeletének nyitott ablakaiból ömledeztek alá az éj csendébe.

A' dalnoknő nem tarthatott ácsorgó meglesőktől, színházakból már régen széteszlott a' közönség, 's a' néptelen utczára csak a' méla hold merengett alá.

A' házak árnyas oldalán egy alak közeleg, 's miként ha jötte céljául tűzte volna ki, a' nyitott 's világított ablakok alá lappang, honnan néhány merész accord után, felcseng az ismeretes:

Felrezeg dalom az éjbe
Hozzad csendesén.

A' liget magány ölébe
Jer le, kedvesem!

Az alak, kit a' gyér világ szőke ifjunak mutat, olvadékony lágy tenórral kezdé kísérni a' dallamot — —

Fenn, a' világított terem zongorájánál, bájos hölgy ül, ifju, mint a' tavasz, szép, mint ennek virága. Ujjai gyengéden simulnak a' hangszerre, míg emelkedő kebléből ihletdúsan száll fel az epedő ének.

Hinnünk kell, hogy a' szép éji csattogány tapsokra nem hiú, 's dale nines a' hallgatóság zajos tetszésére számítva, mert azon bajusztalan vastag öreg ur, ki átellenében egy karszékben szunyókál, közelebb van az álom, mint az éberség honának határaihoz, — ama tisztes sovány asszonyság pedig, ki holmi apróságok rakosgatásával bibelődik, sokkal közönbösebb arcot mutat, semhogy erről a' műértelem 's méltánylat legkisebb jelét lehetne lebetűzni.